

ΑΓΝΩΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΣ
ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ (1625;-1647)
ΠΑΦΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΝ (1677-1686)
ΚΑΙ ΑΜΑΘΟΥΝΤΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΝ (1572-1600)*

Υ Π Ο
ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΗΑΛΥΡΙΑΟΥ
Pembroke College, Oxford

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ
ΑΜΑΘΟΥΝΤΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥ (1320)

Πρὶν ἢ χωρίσωμεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τοῦ «Συνοδικοῦ» θεωροῦμεν σκόπιμον, ὅπως ἀναδράμωμεν ἱστορικῶς καὶ τοποθετήσωμεν χρονολογικῶς τὸν Γερμανὸν Ἀμαθοῦντος, καθ' ὅσον αἱ περὶ τοῦ βίου ζητήματος ἀπόψεις διίστανται ἔνεκα ἐλλείψεως ἀκριβῶν πηγῶν.

Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι τῆς Κύπρου μέχρι τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας (1571), ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τοὺς Λατίνους ἐπισκόπους καὶ ὅλαι αἱ ἐκλογαὶ τούτων ἐγίνοντο κατόπιν ἐγκρίσεως ἢ ἐπικυρώσεως τοῦ Λατίνου Ἀρχιεπισκόπου τῆς νήσου¹. Γνωστὰ ἐπίσης εἶναι καὶ τὰ γεγονότα περὶ τῆς ἀρνήσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Νεοφύτου (1222) νὰ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 835 τοῦ προηγουμένου τόμου.

1. Φ. Κουρίτου, Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Κύπρῳ ἐπὶ Φραγκοκρατίας, Λευκωσία 1907. — J. Hackett, A History of the Orthodox Church of Cyprus, London 1901, p. 59 sq. — Φ. Ζανέττου, Ἱστορία τῆς Κύπρου, Λάρναξ 1910, σ. 613 καὶ ἐξ. — G. Hill, A History of Cyprus, III, Cambridge 1948, p. 1041 sq. — Κ. Χατζηψάλτη, Σχέσεις τῆς Κύπρου πρὸς τὸ ἐν Νικαίᾳ Βυζαντινὸν Κράτος, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΙΕ' (1951), σ. 75 καὶ ἐξ. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια Κύπρου ἐπὶ Φραγκοκρατίας, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΙΘ' (1956), σ. 25-34. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί (1965), σ. 13-26., Michael Argold, A Byzantine Government in Exile, Government and Society under the Laskaris of Nicaea (1204-1261) Oxford 1975, σελ. 17-20, 115, 222, σημ. 83., Σπ. Λάμπρον, «Κυπριακὰ καὶ ἄλλα ἐγγράφα ἐκ τοῦ παλατινοῦ κώδικος 367 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ», Νέος Ἑλληνομνήμων 14 (1917) Νο 28, p. 43, 11, 5-7.

ὑποταγῆ εἰς τὸν Πάπαν καὶ περὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἐξορίας αὐτοῦ². Ὁ δὲ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος τῆς νήσου Γερμανὸς Πησίμανδρος (1260) μετὰ τῶν τριῶν Ἐπισκόπων Σολέας Νήφωνος, Καρπασίας Ἰωακείμ καὶ Λευκάρων Ματθίας μετέβησαν εἰς τὴν Ρώμην διὰ νὰ ἐκφράσουν πρὸς τὸν Πάπαν Ἀλέξανδρον τὰς διαμαρτυρίας των διὰ τὴν ἄδικον διώξιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου. Ἀποτέλεσμα δὲ τοῦ διαβήματος τούτου ἦτο νὰ ἐκδώσῃ ὁ Πάπας τὴν περίφημον Bulla ἢ Constitutio Cypria τὸ 1260³. Συμφώνως πρὸς ταύτην αἱ ἐπισκοπαὶ τῆς νήσου περιορίζοντο τελικῶς εἰς τέσσερας, ἡ θέσις τοῦ Ὀρθοδόξου Ἀρχιεπισκόπου κατηγορεῖτο, οἱ τέσσερεις Ἑλληνες ἐπίσκοποι ὑπήγοντο τελικῶς εἰς τὸν Λατῖνον ἀρχιεπίσκοπον καὶ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς νήσου θὰ ἐδέχετο γενικῶς τὸν κλοιὸν τῶν Λατίνων. Αἱ δεκατέσσαρες αὗται ἐπισκοπαὶ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι: Λευκωσίας, Ταμασοῦ, Κιτίου, Ἀμαθοῦντος, Κουρίου, Ἀρσινόης, Πάφου, Σολίας ἢ Σολέας ἢ Σόλων, Λαπήθου, Κερυνείας, Κυθρίας ἢ Κυθρέας ἢ Χύτρων, Τριμυθοῦντος, Καρπασίας, Νεαπόλεως ἢ Νεμεσοῦ ἢ Λεμεσοῦ. Αἱ τέσσαρες ἀναπομείνασαι μέχρι πρό τινος ἦσαν αἱ ἐξῆς: ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μὲ ἔδραν τὴν Σολίαν, ὁ Πάφου μὲ ἔδραν τὴν Ἀρσινόην (Πόλις Χρυσοχοῦς), ὁ Λεμεσοῦ μὲ ἔδραν τὰ Λεύκαρα καὶ ὁ Ἀμμοχώστου μὲ ἔδραν τὴν Καρπασίαν⁴.

Πάντα ταῦτα ἀνεφέραμεν διὰ νὰ αἰτιολογήσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀντίθεσίν μας πρὸς τὸν Λέοντα Ἀλλάτιον⁵, ὅστις γράφει ὅτι

2. J. Hackett, μν. ξ., σελ. 89, 309. — Ἀθανασίου Παπαγεωργίου, Σύντομος Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, Λευκωσία 1962, σελ. 36-37. «Ἰστέον ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου ἐκείνου Γερμανοῦ τοῦ ἐν Νικαίᾳ ἐποίησεν ὑποταγὴν εἰς τὸν Πάπαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἐκεῖνος κύρ Νεόφυτος καὶ οἱ ὑπ' αὐτῶν ἱερωμένοι πάντες». (κῶδιξ Μονῆς Ἰβήρων, 5401 (381), φ. 101α, βλ. ἐν Σπ. Λάμπρον, Greek manuscripts on Mount Athos, vol. II, Cambridge 1900, σελ. 104).

3. Παραθέτομεν κατωτέρω τὴν κυριωτέραν βιβλιογραφίαν περὶ τῆς ὡς ἔνω Bulla τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου ἐν P.G. (Migne), vol. 140, col. 1541-1562. — J. Hackett, μν. ξ., σελ. 114-115. — V. Laurent, La succession épiscopale de l'Église de Chypre, ἐν Revue des études Byzantines, vol. VII, Paris 1949, σελ. 39. — Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, XXIII, coll. 1037 sq. — G. Mercati, Un Eucologio Cipro che si cercava, ἐν Traditio, vol. VII, New York 1949-1951, σελ. 225-226, 228. — A. Palmieri, Una versione greca della Constitutio Cypria di Alessandro IV, ἐν Bessarione, ser. II, vol. VIII (1905), σελ. 143.

4. Κυπριανοῦ Ἀρχιμανδρίτου, Ἱστορία Χρονολογικὴ τῆς Νήσου Κύπρου, Ἐνετείησαν 1788, σελ. 582, Χάκκετ, Ἰ. Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, μετὰφρ. X. I. Παπαιωάννου, Ἀθήναι 1923, τ. Β', σελ. 12, Τσικνοπούλου Ἰ. Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Πάφου, Λευκωσία 1971, σελ. 62.

5. Leonis Allatii, De Octava Synodo Photiana, Romae 1662, σελ. 506, «...Ea est synodus Cypria sub Germano Amathuntis Episcopo, ac summi Graecorum in Insula Cypri Antistitis Anno Domini 1260...». Πρβλ. Le Quien, Oriens Christianus, Paris 1740, vol. II, col. 1066. — J. Hackett, μν. ξ., σελ. 318.

Γερμανός τις ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος συνεκάλεσε τὸ 1260 σύνοδον, ἣ δὲ ποία ἡσχολήθη μὲ τὰ ἐπτὰ μυστήρια. Ἡ ἰδική μας ἀποφίς εἶναι ὅτι ὁ Ἀλλάτιος συγγέει τὰ πράγματα, καθ' ὅτι ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος δὲν εἶναι γνωστός τὸ 1260, ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπος Λευκάρων Ματθίας, ὅστις συνώδευσε τὸν Γερμανὸν εἰς Ρώμην⁶.

Ἐτερον πρόβλημα εἶναι ὁ τίτλος τοῦ Γερμανοῦ Ἀμαθοῦντος, ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ σήμερον τὸ πρῶτον ἐκδιδομένου Συνοδικοῦ. Οὗτος ἔχει ὡς ἐξῆς: «Γερμανὸς ἐλέφ Θεοῦ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος Ἀμαθούντων Προέδρου Πόλεως Νεμεσοῦ καὶ Κουραίων»⁷. Γνωρίζομεν ὅτι μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν δεκατεσσάρων ἐπισκοπῶν, ἣ ἐπισκοπὴ Κουρίου κατηργήθη καὶ συνεχωνεύθη μετὰ τῶν ἐπισκοπῶν Ἀμαθοῦντος καὶ Νέας Πόλεως μὲ ἔδραν τὰ Λεύκαρα. Ὡς πρῶτος δὲ ἐπίσκοπος ταύτης εἶναι ὁ προαναφερθεὶς Ματθίας ἐπίσκοπος Λευκάρων. Καταλήγομεν λοιπὸν εἰς τὸ συμπέρασμα, ἐκ τοῦ τίτλου καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ Συνοδικοῦ, ὅτι ἡ σύνοδος αὕτη ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐν Κύπρῳ Φραγκοκρατίας καὶ ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Γερμανὸς εἶναι ὁ γνωστός, ὅστις ἐξελέγη Ἐπίσκοπος τὴν 22^{αν} Ἰανουαρίου 1320, ὁ καὶ διατελέσας ἡγούμενος «τῆς μονῆς τοῦ Κυροῦ Ἐπιφανίου»⁸.

Ἐκδίδομεν τὸ συνοδικὸν ἐκ χειρογράφου ἀποκειμένου ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου τοῦ Λονδίνου, ἄνευ χρονολογίας, ἀλλ' ἀντιγραφὸν ὁπωσδήποτε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 17ου αἰῶνος⁹. Ἐτερον γνωστὸν χειρόγραφον τοῦ ὡς ἄνω συνοδικοῦ ἀπόκειται καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Πατικανοῦ τὸ ὑπ' ἀριθ. 390 (Βαρβερίνειος), τὸ ὅποιον εἰς τὸ φ. 46 φέρει τὴν χρονολογίαν 1576¹⁰. Ἀσφαλῶς ἡ χρονολογία αὕτη δὲν εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ἔλαβε χώραν ἡ

6. Seymour de Ricci, Liste sonnaire des manuscrits grecs de la Bibliotheca Barberina, Paris 1907, p. 13.

7. Περὶ τοῦ τίτλου, τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος, βλ. Κώστα Χατζηψάλτη, Ἐπίσκοποι Κιτίου τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ιζ' αἰῶνος, ἐν Κυπριακὰ Γράμματα, ἔτος ΙΔ', ἀρ. 168, Λευκωσία 1949, σ. 185. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου κατὰ τὴν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΚΒ' (1958), σελ. 19 καὶ ἐξ. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Κύπριος Ἐπίσκοπος Ἀμαθοῦντος Γερμανός, ἐν Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΚΘ' (1965), σελ. 65. — Ἐγκόλπιον Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1974, ὑπὸ Χριστάκη Ἀγαπίου, σελ. 5.

8. Σπ. Λάμπρου, Κυπριακὰ καὶ ἄλλα ἔγγραφα, ἐν «Νέος Ἑλληνομνήμων», 15 (1921), σελ. 159. — Κ. Χατζηψάλτη, Κυπριακαὶ Σπουδαί, 1965, σελ. 15-16, Πρβλ. J. Darrouzès, Evènements inconnue ou peu connus de Chypre, ἐν Byzantinische Zeitschrift, Band 44. Munich, 1951, σελ. 103 καὶ XVIII εἰς τὴν ἔκδοσιν Variorum Reprints, London 1972.

9. Marcel Richard, Inventaire des manuscrits grecs du British Museum, I, Paris 1952, σελ. 101.

10. Seymour de Ricci, Liste sommaire des manuscrits grecs de la Bibliotheca Barberina, Revue des Bibliothèques, XVII (1907), σελ. 111, Paulus

Σύνοδος, ἀλλὰ ἡ χρονολογία τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ κώδικος. Ἐσφαλμένως ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῶν Mercati¹¹, Darrouzès¹² καὶ Χατζηψάλτη¹³ ὅτι ἡ χρονολογία 1576 εὑρίσκεται εἰς τὸ φ. 40α. Ὁ κώδιξ οὗτος τοῦ Βατικανοῦ ἦτο κτῆμα τοῦ Καρδινάλιου Σιρλέττο, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἡμερομηνίαν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀποκτήσεώς του. Θὰ συμφωνήσωμεν ὅμως μετὰ τὴν γνώμην τοῦ Χατζηψάλτη, ὅτι ὁ κώδιξ μετεφέρθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Ἀμαθοῦντος (Κουσκωνάρι) κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτοῦ εἰς Ρώμην, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰς φιλικὰς του σχέσεις μετὰ τοῦ Καρδινάλιου¹⁴.

Ὡς προηγουμένως εἴπομεν, ἡ ἔκδοσις τοῦ Συνοδικοῦ θὰ γίνῃ ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου ὑπ' ἀριθ. Add. 15422. παραθέτοντες ἀντιστοίχως καὶ τὰ φφ. τοῦ κώδικος τοῦ Βατικανοῦ. Ὅπου BG ἀρχὴ κειμένου ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Βατικανοῦ.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ Συνοδικοῦ εἶναι σπουδαιότατον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, περιέχει ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα δογματικῆς, κανονικοῦ δικαίου καὶ λειτουργικῆς. Ἐλπίζομεν ὅτι ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ Συνοδικοῦ θὰ ἔχουν πλεῖστα ὅσα νὰ ἀποκομίσουν οἱ εἰδικοί κατὰ κλάδον ἐπιστήμονες, κατόπιν ἐπισταμένης μελέτης καὶ λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τούτου.

Παραθέτομεν εἰς τὸ τέλος μίαν ἀπὸ τὰς συγχωρητικὰς εὐχὰς, ἀποκειμένην εἰς τὸν κώδικα τοῦ Βατικανοῦ, φ. 66.

Ἐκ τοῦ χειρογράφου ἐκδίδομεν αὐτοτελὲς τὸ κείμενον, διατηρήσαντες τὴν στίξιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν ὡς εὔρηται ἐν αὐτῷ.

C anart, Bibliothecae Apostolicae Vaticanae, Codices manu scripti recensiti, tomus I, In Bibliotheca Vaticana MCMLXX, σελ. 611.

11. G. Mercati, μν. ἔ., σελ. 223-259.

12. J. Darrouzès, Autres manuscrits originaux de Chypre, ἐν Revue des études Byzantines, XV (1957), σελ. 159-160.

13. K. Χατζηψάλτη, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 68.

14. K. Χατζηψάλτη, Κυπριακαὶ Σπουδαί, ΚΘ' (1965), σελ. 68.

Add. 15422

- φ. 20 Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τοῦ Συνοδικοῦ
 Ὡ Χριστέ μου πρόστιθι τῆς Συνόδου ταύτης
 BG φ. 124 Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ
 τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δόξα σοι Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν. δόξα σοι. Δόξα τῇ μακροθυμίᾳ σου. Δόξα τῇ ἀνεξικακίᾳ σου. Δόξα τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ σου. Δόξα τῇ ἀγαθότητί σου Δέσποτα. Δόξα τῇ εὐσπλαχνίᾳ σου, φιλόπτωχε, φιλόστοργε, φιλάνθρωπε, φιλάγαθε, καὶ ἀμνησίκακε Κύριε, ὁ τοὺς ποτὲ τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ ἐντολήν σου ἐκφαυλίσαντας, καὶ νεκροθυίας ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου θελήματος, οὐ μόνον ἐλευθερώσας, ἀλλὰ καὶ οἰκεία τέκνα ἀναγόρευσας.

Οἱ τινες ἕως τοῦ νῦν περὶ τὰς ἐντολάς σου, ἀφυλάκτως βιοῦμεν (BG φ. 124v) ὡς εἰς ἡμᾶς πληρωθῆναι, τό, υἱὸς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. Ἔγνων βοῦς τὸν κτισάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ: Ἰσραὴλ δὲ οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαὸς με οὐ συνεῖχε. Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλῶν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν, ἐγκαταλίπατε τὸν Κύριον, καὶ παροργήσατε τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ, τίνι πλῆθος τῶν θυσιῶν ἡμῶν λέγει Κύριος, πλήρης ἡμῶν, ὀλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων, καὶ τράγων οὐ βούλομαι. Τίς γὰρ ἐξεζήτησεν ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν, ἐὰν φέρειτέ μοι σελίδαλι μᾶταιον θυσίαν, βδέλλυγμά μοι ἐστίν. Καὶ ὁ ψαλμῳδὸς Δαυὶδ, ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες: ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκεσθε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε¹. Καὶ ἐν Εὐαγγελίοις, οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην (BG φ. 125) ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου². Καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ. (φ. 20v). Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, ὑμεῖς τὰ κλήματα³. Ἦτις δυνήσεται διηγῆσασθαι τὸ πέλαγος τῆς εὐσπλαχνίας σου μακρόθυμε καὶ κηδεμών, τῶν ψυχῶν ἡμῶν Θεὲ παντοκράτωρ, καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους. Ἐφης γὰρ διὰ τοῦ Προφήτου σου ποτέ, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην, καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ, οὗ ἐρρέθη ὁ λαός μου, ὑμεῖς

1. Ψαλμὸς 81, στ. 7.

2. Ἰωάννου 15, στ. 16.

3. Ἰωάννου 15, στ. 1.

ἐκεῖ κληθήσεσθε υἱοὶ Θεοῦ ζῶντος. Καὶ ὁ Ἰωάννης, ἀγαπητοὶ νῦν τέκνα τοῦ Θεοῦ ἐσμέν: οἶδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῆ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀφόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστίν⁴. Καὶ ὁ Παῦλος. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένω προσωπῶπι τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος⁵, καὶ πάλιν (BG φ. 125v) ἐν ἀγάπῃ προώρησας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτόν. Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ Θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Κύριος ἠγάπησεν ἡμᾶς. Καὶ πάλιν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ Πνεύματος ἔχοντες ὑμεῖς καὶ αὐτοὶ στενάζωμεν, υἰοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν⁶. Καὶ αὖθις. "Ὅτι δὲ ἐστὲ υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κράζων ἄββᾶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν, ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υἱός, εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμιος Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷. Καὶ πάλιν. "Ὅσοι ἐν πνεύματι Θεοῦ, οὐ γὰρ ἐλάβομεν πνεῦμα δειλίας, πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζωμεν, ἄββᾶ ὁ Πατὴρ, καὶ αὐτὸ τῷ πνεύματι συμμαρτυρεῖ (BG φ. 126) τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμέν τέκνα Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ⁸. Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ συγκληρονόμοι, υἱοὶ ὑψίστου (φ. 21) κληθήσονται, ὅτι ὄψονται Θεὸν βασιλέα μετὰ δόξης: ἐκεῖ ἀνοιχθήσονται αὐτοῖς πύλαι τῆς βασιλείας, καὶ εἰσελεύσονται εἰς τὰ ταμιεῖα τοῦ Πατρὸς, καὶ δοξάζει αὐτῷ ὁ Θεὸς τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀγίους αὐτοῦ, καὶ ὀφθήσεται αὐτοῖς ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐξελεύσονται, καὶ σκιρτήσουσιν ὡς μοσχάρια ἀνεμμένα ἐκ δεσμῶν, καὶ μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον ἰδίου σώματος τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἐκεῖ ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης αὐτῶν⁹ καὶ ὄψονται τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἐπὶ γονάτων παρακληθήσονται. Οὕτως ἀνατελεῖ Κύριος δικαιοσύνην, καὶ ἀγαλλίαμα πάντων τῶν ἀγαπόντων αὐτὸν ἐν εὐκρινεῖ καρδίᾳ. (BG φ. 126v). Καὶ ἡμεῖς οὖν ἀγαπητοὶ ἱερεῖς καὶ ἀδελφοὶ αἰδεσθῶμεν τὸν οὕτως ἡμᾶς τιμήσαντα, καὶ εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀναγαγόντα, καὶ δουλεύσομεν αὐτῷ ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις: ἡ γὰρ ψαλμωδία ἐστὶν ἔργον τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, τῶν λειτουργούντων καὶ παρισταμένων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν κατὰ τὸ εἰρημένον: αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐνεῖτε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις¹⁰, καὶ πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον¹¹, ἡ ψαλμωδία θυσία αἰνέσεως. Ὁφείλει οὖν πᾶς ἱερεύς, καὶ πᾶν ἱερατικὸν τάγμα

4. Α' Ἰωάννου 2, στ. 3.

5. Β' Κορινθ. 3, στ. 18.

6. Ρωμ. 8, στ. 23.

7. Γαλατ. 4, στ. 6.

8. Ρωμ. 8, στ. 17.

9. Ψαλμ. 102, στ. 5.

10. Ψαλμ. 148, στ. 1.

11. Ψαλμ. 150, στ. 6.

ιερουργεῖν τῷ Θεῷ τὰς νενομισμένας αὐτοῦ δοξολογίας, κατὰ τὸν προφήτην τὸν λέγοντα: εὐλογῆσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ¹². Καὶ πάλιν. Ὑψάλατε τῷ Κυρίῳ (BG φ. 127) ἐν κιθάρα καὶ φωνῇ ψαλμοῦ¹³. καὶ δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, ὡς Δεσπότη κατὰ φύσει, καὶ ὡς Πατρὶ κατὰ χάριν, μὴ ποτε ὀργισθῆῖ Κύριος, καὶ ἐκπέσωμεν τῆς τοιαύτης υἰοθεσίας. Ὁ δὲ ἐκ ταύτης ἐκπίπτων, ὁμοιος γίνεται Ἰούδα τῷ προδότῃ, υἱὸς ἀπωλείας καὶ Γεέννης καὶ διαβόλου. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ἡμᾶς ἀποστῆναι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Θεοῦ ἡμῶν. Ἐδωκε γὰρ ἡμῖν (φ. 21v) ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Ὅσοι γὰρ ἐλάβομεν αὐτόν, ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, εἰπὼν, ὑμεῖς δὲ μὴ καλέσητε ὑμῶν πατέρα ἐπὶ τῆς γῆς: εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Δεῖ οὖν τοὺς ἱερεῖς ἀνεπιλήπτους εἶναι, σόφρονας, φιλοξένους, διδασκτικούς εἰς πᾶν ἔργον, ἀγαθὸν, εὐσπλάχνους, ἐπιεικεῖς, (BG φ. 127v) ταπεινόφρονας, φιλαδέλφους, φιλοπτώχους, συμπαθεῖς, ἐλεήμονας, ἐπισκεπτομένους τοὺς ἀσθενούντας, μὴ ἀμελοῦντας χηρῶν, καὶ ὀρφανῶν, καὶ πενήτων, καλὰ προνοοῦντες ἀεὶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπεχομένους πάσης ὀργῆς, καὶ κλοπῆς, καὶ ἀδικίας, καὶ παντὸς κακοῦ, καὶ τὰς ἐντολάς τηρήσωμεν, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἐπανέλθωμεν, περὶ ἧς ἀγὼν πολὺς καὶ ἀπειροπλάσιος, καὶ μὴ διὰ τῆς ἀμελείας ὑπεύθυνοι γενόμεθα: ἀλλὰ ἀεὶ γρηγορεῖν καὶ προσεύχεσθαι, ὡς ἄνωθεν ἔφημεν, ἵνα κληρονόμοι γένησθε τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ, ἢ σχήματι, ἢ γένει, ἢ μορφῇ, ἢ ἰσχύϊ, ἢ χρόνῳ ἢ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν καταλαμβάνεται, ἀλλ' ἐν δυνάμει πίστεως. Ἐπεὶ οὖν μέγα τι χρῆμα καὶ τίμιον πίστις, καὶ ἡ περὶ Θεοῦ (BG φ. 128) εὐσέβεια, καὶ τῶν ἀρετῶν τὸ κεφάλαιον, καὶ ἥς χωρὶς οὐκ ἂν τις ὄψεται τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡμεῖς πεπιστευκάμεν, καὶ πιστεύομεν. Διὸ καὶ λαλοῦμεν ἃ δεῖ καὶ λέγειν καὶ φρονεῖν, ἀμεινον πίστιν τοῖνον τὴν καθ' ἡμᾶς ἀσπαζόμεθα τὴν εὐκλεῆ καὶ ἀμώμητον, καὶ εἰς οὐδὲν ἰσοστάσιον τοῦ παντός, ὑφ' ἧς καὶ φρουρούμεθα καὶ καταρτιζόμεθα, καὶ συντηρούμεθα. Ἐν ἧ ἐστήκαμεν καὶ καυχώμεθα. Μεθ' ἧς Θεῷ ζῶντι λατρεύομεν εἰλικρινῶς ἐν ἀληθείᾳ καὶ πνεύματι. Ἦν μόνην ὀριζόμεθα ἀληθῆ καὶ καθορθωτάτην τὴν εἰς Πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον, τὴν μίαν θεότητά τε καὶ κυριότητα πάντων (f 22) ὄρατῶν καὶ ἀοράτων δημιουργόν, καὶ βασιλίδα πάσης φαινομένης καὶ νοουμένης κτίσεως. Δέον ἐστὶν ἵνα μάθωμεν περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος μυστήριον Πατρός, Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, (BG φ. 128v) καθ' ἐν τὰ τρία νοοῦμεν καὶ σέβομεν καὶ τὸ ἓν, ἐν τρισὶ θεωρούμενον προσκυνοῦμεν. Ὡν τὸ μὲν τῇ οὐσίᾳ γνωρίζεται, τὸ δὲ ταῖς ὑποστάτεσι καταγγέλλεται, μηδὲν τούτων ἐλαττοῦντες, ἀλλ' ἐννοοῦντες μὲν τῇ οὐσίᾳ, ὥσπερ καὶ ἄξια καὶ ὁμοτιμίας δόξης, διαιροῦντες δὲ ταῖς ὑποστάσεσιν, εἴτουν προσώποις, καὶ

12. Ψαλμ. 33, στ. 2.

13. Ψαλμ. 2, στ. 11.

ιδιότησιν, ἐκάστης τούτων οὐσιωδῶς ὑφεστώσης, ἐν ὑπάρξει ἰδιοαμερίστως νοουμένης, ὡσπερ παράδοξον, καὶ εἰδότες τὸν μὲν αἴτιον καὶ γεννήτορα, καὶ προβολέα τὸν Πατέρα ἀναρχον, καὶ ἀναίτιον, ἄχρονον καὶ ἀτίδιον. Τὸ δὲ Γέννημα καὶ Υἱὸν τῷ Πατρὶ συνἀναρχον καὶ συναίτιον, ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθῆ ἐκ Πατρὸς, τὴν Γέννησιν ἔχοντα, πρὸς αἴτιον καὶ ἀρχὴν τὸν Πατέρα ἀναφερόμενον. Τὸ δὲ ἐκπόρευμα, ἦτοι ἐκπορευτόν, καὶ ἀγιαστικὴν δύναμιν, Τὸ Πνεῦμα, τὸ ἅγιον, (BG φ. 129) ἀχρόνως αἰεὶ ἐκ Πατρὸς προίον, οὐ γεννητῶς, ἀλλ' ἐκπορευτῶς ἔχον τὴν πρόδον, Πατρὶ καὶ Υἱῷ συνυπάρχον ἀϊδίως, συμπροσκυνούμενόν τε ὡς σύνθρονον καὶ ὁμότιμον, καὶ ὁμόδοξον, καὶ ὁμόθεον, δι' οὗ καὶ Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πάσα λογικῇ φύσει τὰ θεῖα προχεῖται χαρίσματα, καὶ οὕτως τῆς τρισσοφαοῦς θεαρχίας τὸ ἀπρόσιτον ἡμῖν καὶ ἀειλαμπές ἐναστράπτει σέλας, ἐξ ὧν καὶ τὸ κατ' αὐτὸν καὶ ἐνιαῖον τῆς οὐσίας πιστεύεται, καὶ τὸ τρισὸν τῶν προσώπων δοξάζεται, ὁμολογοῦμεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, ἀνάρχως ἐκ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου Μαρίας τὸν αὐτὸν (22v) σαρκωθέντα, καὶ τέλειον ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος ἀνειληφότα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ (BG φ. 129v) κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ Χριστὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ δύο τελείων φύσεων εἷς. Υἱὸς ὁ κατὰ τὴν θεότητα ἀπεράντως τε καὶ ἀπεριγράφως, τὰ πάντα περιέχων τε καὶ περιέχει, ἕνα μὲν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, δύο δὲ φύσεων φημι οὐκ ἄρνοῦμαι τὴν ἀλήθειαν. Τοῖνον παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς ὁ ἁμαρτωλὸς ἐγὼ καὶ ἀνάξιος Ἐπίσκοπος, ἀξίως πορεύθητε τῆς κλήσεως ὑμῶν¹⁴, παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν ἅγια τῷ Κυρίῳ, ἀγαπάτε ἀλλήλους, καλῶς τρέχετε τὸν προκειμένον ὑμῖν ἀγῶνα¹⁵: ὅσα καλὰ, ὅσα θεοφιλῆ, ταῦτα λογίζεσθε: ἂ ἠκούσατε καὶ ἐμάθετε παρὰ τῶν ἁγίων Γραφῶν, καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου ταῦτα ποιεῖν, καὶ μὴ ἀπέχεσθε ἀδελφοί μου καὶ τέκνα ἡγαπημένα, μνημονεύετε τῆς ἡμῶν (BG φ. 130) εὐτελείας, καὶ μὴ ἐπιλανθάνεσθε ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν καὶ καρδίας καθ' ἐκάστην ἡμέραν, εἰς τὸν ὄρθρον, εἰς τὸν ἑσπερινόν, καὶ εἰς τὴν ἁγίαν λειτουργίαν, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀμελεῖτε: μὴ λήθη καλύψετε τὴν ἡμῶν μνήμην οὐς ἐν πνεύματι ὄδυνα. Ἐν ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετριθήσεται ὑμῖν. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ καλέσας ἡμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ καὶ ἄφατον ἀγαθότητα καταρτῆσαι ὑμᾶς καὶ στηρίξαι εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα, διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ Κυρίου, καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ παναγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος. Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, καὶ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

14. Ἐφ. 4, στ. 1.

15. Ἐβρ. 12, στ. 2.